

*ЗОРЯ С. П., кандидат економічних наук, доцент
РОМАНЕЦЬ Г. П., студент*

Полтавська державна аграрна академія

СТРАХОВА КУЛЬТУРА В УКРАЇНІ

Розвиток української економіки залежить від ефективного функціонування її галузей, однією з яких, враховуючи переваги та наявний потенціал, є страхування. Страхова культура – один з найважливіших чинників, що покликаний забезпечити сталий розвиток як галузі, так і окремої страхової компанії. Наразі, з розвитком ринкових відносин питання підвищення рівня страхової культури на вітчизняному ринку страхування є особливо актуальним.

На сьогоднішній день, термін «страхова культура» набув широкого розповсюдження, в той же час, немає єдиного підходу до чіткого змісту цієї дефініції. Так, на думку О. С. Журавки та С. Г. Лопатченко, страхова культура може проявлятися як сукупність виробничих, суспільних, розумових досягнень людства в галузі страхування, відповідних економічному характеру епохи й розповсюджуваних шляхом страхової діяльності, страхової освіти [1]. Виходячи із цього, страхова культура потребує багатоаспектного та системного вивчення. В той же час Т. А. Ротова страхову культуру розглядає крізь призму поширеності серед населення знань, вмінь, навичок та цінностей, які активізують потенційних споживачів страхових послуг до купівлі страхових продуктів [2]. Тобто, це трактування в основному зводиться до ступеня інформованості населення стосовно наявних послуг у сфері страхування.

Погоджуючись із визначеннями вчених-економістів, слід зазначити, що, на нашу думку, рівень страхової культури, в першу чергу, залежить від

фінансової грамотності населення, доступності страхових послуг та є в цілому відбитком суспільної культури.

Основними показниками, які певною мірою характеризують рівень страхової культури є частка витрат на страхування у загальному обсязі витрат населення, середня вартість страхової премії в розрахунку на одного громадянина, загальний обсяг премій на душу населення, співвідношення між вартістю страхових премій фізичних та юридичних осіб, співвідношення між страховими преміями та страховими виплатами (рівень страхових виплат), структура страхових премій в розрізі галузей страхування (особисте страхування, майнове та страхування відповідальності).

Водночас, одним із показників стану страхового ринку, який свідчить про роль страхової галузі в економіці країни, а також рівень страхової культури, є частка валових страхових премій у відношенні до ВВП. Так, у 2018 р. рівень цього показника становив лише 1,4 %, що на 0,3 % менше порівняно із 2014 р. [3]. Для прикладу, в Австралії частка страхових премій у ВВП становить близько 16 %, у Великобританії 15 %, в Японії більше 10 % та до 8 % у США [4]. Наведені дані дають підстави зробити висновок стосовно досить низького рівня страхової культури в Україні та недостатній обсяг реальних доходів як юридичних так і фізичних осіб. В той же час, страхові компанії не в повній мірі та з низькою ефективністю використовують власний потенціал, а укладені договори носять здебільшого короткостроковий характер, що не створює можливості для подальшого довгострокового інвестування в реальну економіку. Про низький рівень страхової культури населення України свідчить той факт, що у структурі страхових премій станом на кінець 2018 р. частка валових страхових премій зі страхування життя становила лише 7,9 %. Значення

аналогічного показника розвинених країн ЄС коливається в межах 80–90 %).

Проте, на фоні суттєвого зменшення чисельності страхових компаній в Україні (із 382 компаній у 2014 р. до 281 у 2018 р.), досить позитивним є факт збільшення вартості валових страхових премій на 22600,2 млн. грн, або на 84,4 % [3]. Доцільно зазначити, що останні зміни відбулися на фоні збільшення кількості укладених договорів страхування із 134713,2 тис. одиниць у 2014 р. до 201077,5 тис. одиниць у 2018 р. (на 49,3%), а також, збільшення вартості сплачених страхових платежів за довгостроковими програмами страхування. Наведена інформація свідчить про намічені позитивні тенденції стосовно підвищення рівня страхової культури в Україні. Також позитивним фактом є збільшення рівня валових страхових виплат із 18,9 % у 2014 р. до 26,1 % у 2018 р. Проте, слід зазначити, що рівень як валових, так і чистих виплат в цілому по страховому ринку України є значно нижчим порівняно із значенням аналогічного показника країн Європи (65–80 %) [4]. Стосовно співвідношення між вартістю страхових премій фізичних та юридичних осіб, слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду основна кількість договорів була укладена із страхувальниками-фізичними особами.

Серед основних ідентифікованих нами проблем, що стоять на заваді розвитку страхового ринку в Україні, є, в першу чергу, низький рівень довіри населення до страхових компаній, низький рівень платоспроможного попиту, а також низький рівень фінансової грамотності.

Враховуючи зазначене нами вище, в контексті сьогодення досить важливе значення має популяризація страхової культури. З метою вирішення цієї проблематики, доцільним є активізація інформування населення щодо економічної діяльності страховиків, а також особливостей страхових продуктів не лише з позиції отримання страхового захисту, а і як альтернативного джерела збереження та накопичення реальної вартості

власних активів. В той же час, підвищення страхової культури та ролі страхування в економіці є можливим лише за умови удосконалення нормативно-правової бази (гармонізації українського законодавства у сфері страхування до вимог ЄС), а також стабілізації політичної та економічної ситуації в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жукова О. С., Лопатченко С. Г. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4102>.
2. Ротова Т. А., Тринчук В. В. Культура страхування. *Страхова справа*. 2004. № 4. С. 28–30.
3. Інформація Національної комісії що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг про стан і розвиток страхового ринку України : веб-сайт. URL : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> (дата звернення: 10.03.2020).
4. Insurance Europe : веб-сайт. URL : <http://www.insuranceeurope.eu/> (дата звернення: 10.03.2020).